

KREDARICA

BILTEN DRUŠTVA SLOVENCEV V NOVEM SADU

Letnik IV. št. 13

WWW.KREDARICA.S5.COM

Novi Sad, marec 2004.

Prešernu v čast

PRAZNOVALI SMO KULTURNI DAN SLOVENIJE

6. februarja 2004 je Društvo Slovencev »Kredarica« iz Novega Sada, v sklopu rednega srečanja, organiziralo Kulturni program posvečen največjemu slovenskemu

je predstavila **Elza Ajduković**, piše in prebira svoje stihe (POD OKNOM, MOTO).

Učenci šole slovenskega dopolnilnega pouka so recitirali njegove nepozabne

pesniku dr. Francetu Prešernu. Na dan njegove smrti 8. februarja Slovenija praznuje svoj kulturni praznik.

Društvo Slovencev »Kredarica« Novi Sad, je pod vodstvom učiteljice slovenskega dopolnilnega pouka **Dese Poslon, Silve Stakić, Angelce Arandjelović** in ostalih članov uprizorilo simbolični recital, v katerem pesnik dr. France Prešeren, ki ga

storitve: **Marina in Dunja Kersnik** ter **Lena Stanić** so uprizorile balado RIBIČ, **Maja Stojanović** je recitala pesem NEZAKONSKA MATI, **Srdjan Stojanović** je recital pesem o pesnikovi rojstni vasi VRBA; **Nina Trbojević** in **Bogdan Mirkac** pa sta na šaljiv način uprizorila pesem ŽELEZNA CESTA.

(nadaljevanje na str. 3)

PROGRAM KULTURNIH DEJAVOSTI V LETU 2004

Društvo Slovencev »KREDARICA« iz Novega Sada ima zelo ambiciozen program dela na kulturnem polju za leto 2004. Povdarjamo, da je v februarju razpisan konkurs »Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu« pri Ministrstvu za zunanje zadeve, razpisan je pa tudi tukaj pri Sekretarijatu za nacionalne manjšine in konkurs pri Ministrstvu za kulturo, tako da je situacija še vedno negotova in nepredvidena. Mi smo sicer sigurni, da bi vse to lahko organizirali, osnovna zavora cele aktivnosti pa so edino finančna sredstva. Menimo, da iskana sredstva niso velika, morali pa bi nam vsi pomagati, kakor smo predlagali po programih.

Predvideli smo sledeče programe:

1. Aktivnost mešanega zbora Društva Slovencev »Kredarica«

Društvo Slovencev »Kredarica« v svoji sestavi neguje predvsem slovensko književnost in posebno slovensko narodno pesem. Zato imamo zbor, ki sedaj šteje 12 članov in ki ga vodi profesionalni dirigent gospa Suzana Gros. Poseben cilj zbora je ohranjanje slovenske pesmi in slovenskega glasbenega duha v zamejstvu. V juniju in novembru 2003. leta smo imeli posebna javna koncerta zbora, ter že drugi nastop ob maši na slovenskem jeziku na tretji dan božiča v novosadski stolnici »Ime Marijino«. Uspešnost zbora je povezana z velikim delom naše pevovodkinje in dirigentke Grosove. Še vedno primanjkuje moških glasov.

Zbor je ena od osnovnih kvalitiet, ki ga ima naše Društvo. Zato verjetno dobimo nekaj finančnih sredstev od Sekretarijata za nacionalne manjšine APV in ta dva ministrstva. Vse naše prireditve so navezane na šolo dopolnilnega pouka slovenskega jezika in na zbor.

2. (februar) Kulturni praznik Slovenije »Francetu Prešernu v čast«

Vsako leto ob tem času organiziramo slovenski kulturni praznik z nalogo približati največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna drugi in tretji generaciji Slovencev v zamejstvu pa tudi obujati njihovo zavest in preprečujemo asimilacijo, ki je tukaj očitna. Udeleženci programa so učenci dopolnilnega pouka slovensčine in člani novo formirane kulturne sekcije Društva.

Vsebina: Umetniška postavitev Prešerna skozi življenjska obdobja v spremljavi recitala njegove bogate pesniške zbirke, s scenko postavitvijo in kostumi v skladu s časom, ko je pesnik živel in delal. V prireditvi

(nadaljevanje na str. 2)

SREČNE IN VESELE
VELIKONOČNE PRAZNIKE

bo vključen tudi zbor. Določeni verzi naj bi bili interpretirani paralelno v srbsčini.

3. Izdaja biltena »Kredarica«

Eden od načinov razvijanja in spoznavanja kulturnih in drugih dogodkov v Društvu Slovencev je dobro informiranje, za to pa je od velikega pomena biltenski »Kredarica«. To je bila edina pisana oblika časopisa na slovenskem jeziku na teh prostorih in obstaja že tri leta in bila bi velika škoda, da ugasne zaradi finančnih težav. Bilten ima 5 članski uredniški odbor, izhaja štirikrat letno in je uradno registriran pri tukajšnjih oblasteh. Za ta namen smo dobili določena sredstva od Ministrstva za kulturo za leto 2003 in Sekretarjata za nacionalne manjšine APV.

V naših klubskih prostorih u Futoški ulici 12 se organizira celotna priprava biltena.

4. (junij) »Slovenija od kod lepote tvoje«

Posebno smo zainteresirani za organizacijo razstave, predvsem likovnih del in drugih dosežkov tukaj živčih Slovencev vseh generacij. Tu bi vključili tudi vse druge tematike in hobije s katerimi se ukvarjajo tukajšnji Slovenci (pesniške in literarne priloge, filatelije, fotografije in podobno) in bi organizirali enotedensko razstavo v ustreznih prostorih Muzeja Vojvodine v Novem Sadu. Skupaj z razstavo bomo organizirali vsak dan določeno aktivnost. Na teh aktivnostih bi nastopala predvsem šola dopolnilnega pouka slovensčine in pevski zbor. Poskusili bi povabiti koga iz Slovenije.

V to manifestacijo bi vključili druga slovenska društva v Srbiji in bi lahko vsako društvo imelo svoj dan. V pregovorih smo okoli obiska zbora iz Novega mesta.

Ob tej priliki bi tiskali brošuro, ki bi obsegala celoten program manifestacije.

Nasplošno bi bil to teden ustvarjalnosti Slovencev na teh prostorih.

5. (oktober) Predstava posvečena Ivanu Cankarju

V kulturnem programu za leto 2004, imamo namen posebno obdelati pisateljsko delo našega Ivana Cankarja, ker imamo občutek, da njegove misli in njegovo pisanje postaja ponovno zelo aktualno v današnjih časih.

Iz njegovih del bi formirali dramsko-gledališko predstavo v izvedbi kulturne sekcije in učencev slovensčine. Osnovni cilj je ohranjanje kulturnega duha tu v zamejstvu in oživetje slovenski jezik v dramskem smislu.

Predstavo bi spremljalo vabilo s kratkim vsebinskim delom in prevodi.

6. (november) Koncert slovenskih pesmi in poezije

V juniju in novembru leta 2003 smo imeli posebna koncerta zbora s kombinacijo slovenske proze in poezije. Koncerte smo organizirali skupaj z ostalimi društvi iz R.Srbije. Drugi koncert je bil posebno organiziran v dvorani novosadske sinagoge pred polno dvorano.

Želeli smo predstaviti našo kulturno dejavnost v lanskem letu, ker nam to predstavlja naš poseben cilj da koncert v novembru postane tradicionalen, tudi za širšo publiko v Novem Sadu. To bi bila stalna javna manifestacija našega Društva in veliko bi nam pomenila v naši dejavnosti. Predvidevali bi vedno udeležbo in gostovanje drugih slovenskih društev, iz Beograda, Zrenjanina, Subotice, Zaječara, potem pa iz Rep.Srpske in Skopja, kar bo odvisno od zbranega denarja. Možnost gostovanja iz Slovenije ni izključena.

Vedno je težko predvideti in oceniti sve stroške, sicer pa imamo določene izkušnje z prvega koncerta. Od materialnih sredstev ki ih bomo zbrali je odvisna udeležba gostov. Upamo vedno da bomo angažirali tudi kake sponzorje.

O splošnem značaju te prireditve menimo da ni potrebno še posebno poudarjati

V letu 2003 smo dobili določena sredstva od Ministrstva za kulturo, Urada R.Slovenije in Sekretarjata za nacionalne manjšine APV.

7. (decembra) Miklavž in sveta božična maša

Te aktivnosti so tradicionalne za vsako leto.

V aprilu predvidevamo letno skupščino z pratečim kulturnim programom in veselico.

V maju izlet ali piknik v naravi!

Sestavil : **Albert Kužner**,
predsednik Društva Slovencev »Kredarica«

GOSTOVANJE SLOVENSKEGA OKTETA

V Beogradu je gostoval znani Slovenski oktet 29.novembra leta 2003 v atriju Narodnega muzeja.

V ansamblu je nastopalo več kot 30 pevec. Osnovan je leta 1951, imel je okrog 4000 koncertov na vseh kontinentih. Ima veliko visokih nagrad in priznanj,

veliko posnetih albumov, televizijskih emisij in filmov. V letu 1996 se je dotedanji sestav oprostil od publike kar ni bil konec okteta. Mlajši pevci so prevzeli inicijativo in formirali novi sestav ansambla in prevzeli vlogo naslednika legendarne postave.

Na koncertu smo poslušali slovenske narodne pesmi, tradicionalne in umetniške pesmi, kakor tudi umetniška dela slovenskih kompozitorjev (Z.Prelovec, R.Simoniti, J.Ravnik) in svetovnih kompozitorjev vseh glasbenih stilov in epoh (J.Gallus, C.Gounod, P.I.Čajkovski, F.Schubert, J.Sibelius).

Zabeležil: **Albert Kužner**

FINANČNI PLAN ZA LETO 2004

Na seji Izvršnega Odbora Društva Slovencev »Kredarica« iz Novega Sada, dne 21.januarja leta 2004 in na zboru 06.02. leta 2004, je obravnavan letni plan aktivnosti in potreb ter je ugotovljeno naslednje:

Društvo postaja vsak dan vse bolj številčno in nas je na današnji dan uradno prijavljenih blizu 560 članov, od tega pa nekaj manj od 400 aktivnih. Nekatere smo tudi izključili (cca 60);

Za učenje slovenskega jezika je uradno prijavljeno okrog 75 kandidatov, ki aktivno obiskujejo tečaj, pričakujemo tudi novo prijavitelje. Pouk izvajajo tri učiteljice na Univerzi poljedelstva v Novem Sadu;

Kot celota se sestajemo vsak prvi petek v mescu v dvorani »Radniškega doma« in tam organiziramo naše kulturne in javne prireditve;

Za redno dejavnost imamo stalni prostor v Futoški ulici št.12 (cca 26m2);

Prostor v Futoški ulici je postal klub Slovencev v katerem smo organizirali dnevno kulturno in drugo dejavnost in druženje (administracijo, tečaje, knjižnico, spremljanje slovenskih časopisov, pevske, plesne in glasbene vaje).

A. Stroški tekočega poslovanja:

Zakupnina prostora in ostali stroški
najem prostora, tekoče vzdrževanje,elektrikam, gretje in telefon;

Skupaj stroški bivanja v Evrih: **2.084.-(493.908Slt ali 141.712din)**

Stroški poslovanja:

Plačilo tajnika, plačilo snažilke, plačilo blagajničarke, službena potovanja, stroški dvorane »Radniškega doma«, nepredvideno (pisarniški in drugi stroški), Spremlstvo v poletno šolo:

Skupaj stroški poslovanja v Evrih: **2.640.-(625.680Slt ali 179.520din)**
Skupaj Evrov: **4.724.-(1.119.588 SIT ali 321.232 din)**

B. Stroški kulturnih dejavnosti;

Izdaja časopisa Kredarica, proslava kulturnega praznika v februarju (II), Dan gledališča - prireditev posvečena slovenskem pisatelju, vodenje pevskega

zbora (I...XII), razstava "Slovenija od kod lepote tvoje", koncert slovenskih pesmi in poezije"

Skupaj za kulturne dejavnosti v Evrih: **5.750(1.362.750Slt ali 391.000 din)**
Vse skupaj: **10.474 Evrov(2.480.338Slt ali 712.232 din)**

Finančna konstrukcija:

-Ministrstvo za kulturo(kulturne dejavnosti):	20,13%
-Ministrstvo za zunanje zadeve(tekoče poslovanje):	25,20%
-Ministrstvo za zunanje zadeve(kulturne dejavnosti):	13,43%
-Sekretariat APV za nacionalne manšine i drugi:	9,22%
-Lastna sredstva(članarina):	32,02%
	1 Euro = 237 Slt/68din)

Ker imamo potrebe in dosti večjo organizacijo in povečano aktivnost kot prejšnja leta, imamo tudi večje potrebe za finančnimi sredstvi, s katerimi bi zadostili širjenju kulturnih in drugih začetnih dejavnosti. To je naš zelo ambiciozen letni plan posebnosti v kulturnih aktivnostih.

Imamo samo določena stalna finančna sredstva od članarine in to ni veliko (cca 3300 Evrov, ena tretjina v tem planu), tukaj ne pričakujemo sponzorje in zato pričakujemo glavno pomoč od strani Republike Slovenije (cca 60%). Predračun stroškov, ki smo ga zgoraj navedli je popolnoma realen in nismo predvideli nobena sredstva za rekreacijo, srečanja, sodelovanje z drugimi organizacijami, ker so nam izkušnje iz prejšnjih treh let pokazale, da za to ni bilo sredstev. Zaenkrat imamo dobro voljo naših članov in iščemočasne rešitve za opremo in funkcijo kluba. Prvi del stroškov ni potrebno podrobno obrazlagati, ker se ponavljajo vsako leto. Kulturni program je posebno prikazan pri konkuriranju na razpis Ministrstva za kulturo, konkurirali smo tudi pri Sekretarijatu APV za nacionalne manjšine, pri skupščini mesta Novi Sad in bomo v kratkem konkurirali pri Ministrstvu za zunanje zadeve - Uradu Republike Slovenije v zamejstvu in po svetu.

Sestavil: **Albert Kužner**

Gospa Nada Balaž in gospod Florijan Balaž

Velik aplavz za družino Balaž

Recital je obogatila gospa **Nada Balaž** s pesmijo STRUNAM, na violini pa jo je spremljal sin gospod **Florijan Balaž**, naš priznani akademik.

Gospa **Marta Balaž**, akademska operna pevska je ob spremljavi soproga g. **Florijana Balaža** (violina) odpela POD OKNOM. Družina Balaž je dobila veliki aplavz.

Recital je dodatno oplemenil pevski zbor Društva Slovencev »Kredarica« pod vodstvom gospe **Suzane Gros**, akademske zborovodje, ob spreml-

Gospa Marta Balaž in gospod Florijan Balaž

javi recitacije POD OKNOM in zaključil s pesmijo ZDRAVLJICA.

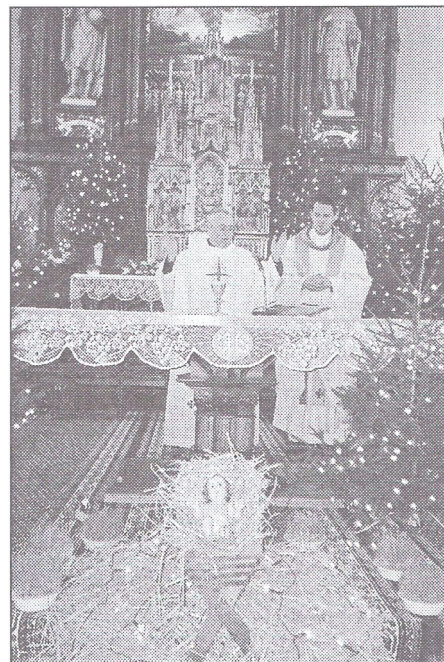
Gosti iz Slovenije

Prireditve so poleg številne publike spremljali tudi trije »slučajni gostje« iz Slovenije, ki so bili v Novem Sadu deležni Konferenci sindikatov jugovzhodne Evrope.

Predsednik Društva g. **Albert Kužner** jim je omogočil, da publiko in naše društvo pristrčno pozdravijo. Gospod **Miodrag Popović**, predsednik gradbenega sindikata Slovenije in gospod **Srečko Čater** sta pohvalila recital ter nam zaželela mnogo uspeha v nadaljnjem delovanju, ponudila pa sta nam tudi pomoč pri sodelovanju.

Predsednik DS »Kredarica« **Albert Kužner** in predsednik Izvršnega odbora **Rajko Marić** sta se vsem prisotnim zahvalila na obisku in pozornosti, ter podala tekoča obvestila o nadaljnjem delu Društva v letu 2004 in zanimivostih iz Slovenije.

Elza Ajduković

V cerkvi Imena Marijinega

BOŽIČNA MAŠA

28. decembra 2003 so novosadski Slovenci, lahko bi rekli, že po navadi, imeli svojo sveto mašo v Novosadski stolnici. To je bila četrta maša v slovenskem jeziku, spet ob božiču in na koncu leta. Člani Društva Slovencev »Kredarica«, so se zbrali ob 15. uri v cerkvi Imena Marijinega, zadovoljni in srečni, da bodo ob tej priliki poslušali svojo besedo. Sveto mašo je opravil namestnik kanonik monsignor **Anton Rojc**. Gospod nadškof **Stanislav Hočevnar** nam je poslal lepe pozdrave in želje za uspešno novo leto 2004, ker zaradi bolezni ni mogel biti z nami v Novem Sadu.

Ob prazniku Kristosovega rojstva je cerkev bila lepo okrašena. Spet so pred nami bile smreke, jaslice ter veliko luči. In vse to je bilo še bolj prijazno in pristrčno, ko je naš pevski zbor zapel in zaigral »Sveto noč, blaženo noč«. Naši pevci so s pevovodkinjo gospo **Suzano Gros** že drugič nastopili in zapeli v stolnici, na sveti maši.

Božič je predvsem praznik ljubezni in miru. Družina je vedno skupaj in vsi se veselimo velikemu dogodku.

Tudi naša »Kredarica«, je ena velika družina in lepo je, da smo se zbrali v stolnici ter skupaj poslušali božjo besedo in zapeli vesele božične pesmi.

Prisotne je pozdravil tudi predsednik Društva Slovencev »Kredarica«, gospod **Albert Kužner** in se obenem zahvalil Katoliški nadškofiji v Beogradu, z njihovo ekselenco Monsignorom nadškofom **Stanislavom Hočevnarjem** na čelu in župniku Novosadske stolnice, velečasnemu gospodu **Janosu Sztrikovitesu**, ki nam je omogočil branje svete maše v slovenščini.

Eno leto je spet mimo in ostalo za nami, novo pa smo začeli z upanjem, da bomo imeli veliko lepih užitkov, uspešnih aktivnosti in srečanj v organizaciji naše »Kredarica«.

Zdenka Lukan

MIKLAVŽ OBISKAL NAJMLAJŠE

5. decembra 2003, je v sklopu rednega srečanja Društva Slovencev »Kredarica« v Novem Sadu naše najmlajše člane obiskal »MIKLAVŽ«, ki ga je predstavil g. **Mihajlo Vlasov**.

Po kratkem kulturnem programu, ki so ga pripravili najmlajši učenci slovenskega

dopolnilnega pouka pod vodstvom g. Dese Poslon, je g. **Elza Ajduković** prebrala prispevek o ljudskem in pisanem izročilu o sv. Miklavžu. Sv. Miklavž je najbolj priljubljen med najmlajšimi, ker jih obdaruje in pohvali. Tako je tudi naš »M i k l a v ž«

naenkrat, na splošno navdušenje najmlajših, vstopil v dvorano oprtan z veliko vrečo, polno daril.

Darila so dobili otroci Društva Slovencev

»Kredarica« in obljubili, da bodo tudi v naprej tako pridni, kot so bili do sedaj, saj so zelo aktivni pri kulturnih prireditvah.

Za nakup daril je poskrbelo Društvo Slovencev »Kredarica« in tokrat je podarilo okoli 30 paketov s sladkarijami in sadjem.

Manifestacija je postala že tradicionalna, kar je našemu podmladku v veliko veselje, našemu Društvu pa v ponos.

Elza Ajduković

VALERIJA HAJDU ROJ. KOSEC, VIŠJA MEDICINSKA SESTRA

V stavbi Betanije, tu kjer se rojeva življenje, sem poiskala glavno sestro gospo Valerijo Hajdu-Kosec, članico Društva Slovencev »Kredarica«.

Bi mi prosim povedali nekaj o sebi?

Rojena sem 18.10.1948. leta v Novem Sadu, od matere Valerije Vinšek in očeta Jakoba Kosec. Moja starša sta se spoznala v času II. svetovne vojne 1943 v Šlandrovi brigadi v Črnomlju. Moj oče je bil borec-oficir, a mama 18-letna bolničarka. Ko je imela napolnila 18. let, je tudi ona pristopila v NOV (Narodnoosvobodilno vojno). Leta 1945 sta se poročila v Osijeku in atc je 1964. leta dobil prekomando v Novi Sad.

Živeli smo v ulici Pap Pavla; imela sem še brata Eduarda in sestro Julijo. Sestra živi že 25 let v Brežicah. Hiša, v kateri smo živeli je zrušena 1965. leta na mojo veliko žalost. Tu sem preživela otroštvo in mladost.

Osnovno in Srednjo medicinsko šolo sem končala z odličnim uspehom v Novem Sadu, Višjo medicinsko šolo pa v Beogradu 1974. leta. Ko sem končala Srednjo medicinsko šolo, sem se zaposlila na Kliniki za ginekologijo in akušerstvo, v kateri delam še danes. Želja mi je bila postati učiteljica, a sem zaradi negodovanja očeta vpisala medicinsko šolo. Zelo hitro sem ugotovila, da sem izbrala pravi poklic zase. Danes delam na delovnem mestu glavne sestre Zavoda za perinatologijo z isto odgovornostjo in humanostjo kot na začetku moje zaposlitve.

Poročena sem z diplomiranim inženjerm Hajdu Josipom (Madžar) in imava dva sina; Zoltana

(1971) in Bojana (1975). Bojan živi od 2002. leta v Mariboru in dela v tiskarni kot tiskar. Starejši Zoltan živi z nama in tudi dela kot tiskar.

Vaše zveze s Slovenijo?

Moje zveze s Slovenijo so zelo globoke. Od drugega leta starosti sem vsako leto z mamo odhajala k stari ati v Slovenijo, pa saj smo vsi trije otroci v času počitnic bili pri stari ati po tri mesece, vse dokler se nisem poročila. Kasneje sem s svojima otrokoma vsako leto januarja odhajala v Slovenijo, ki je pozimi čudovita. Danes se moj kontakt nadaljuje; dvakrat na leto grem v Slovenijo, odkar je tam moj sin še pogostejše.

Kakšne težave ste imeli v Vašem življenju?

Moj študij na Višji medicinski šoli je bil zelo naporen. Študirala sem in istočasno delala v turnusih, imela dva mala otroka, a sem uspela končati študij z oceno 9,5, zahvaljujoč moji volji, upornosti in dobroti mojih staršev. To je težava, ki sem jo zapomnila.

Povejte mi prosim nekaj o Vašem delu. AP Vojvodina je dolga leta imela »belo kugo« kot Slovenija. Kako je danes?

Naravni prirastek prebivalcev je še vedno slab. V Vojvodini je približno 18.000 rojstev na leto. Od tega je na primer leta 2003 bilo v Novem Sadu okoli 6.000 rojstev, od česar 1.800 do 2.300 s področja Novega Sada, ostalo pa iz okolice.

Rojstva so vse kasnejša v življenjski dobi mater. Mladi so večinoma brez zaposlitve, pogosto jih vzdržujejo starši, draginja, stanovanjski problemi, nerednost poročniških prejemkov. Z eno besedo, ekonomska situacija vpliva na odločitve rojevanja.

Nam lahko poveste kakšno zanimivost?

Leta 1994 nas je okoli deset prijateljev v mesecu avgustu šlo na tridenveni izlet v Bohinj in k Slapu Savici. Pri samem Slapu je mojemu nečaku,

desetletnemu Igorju spodrsnilo in je padel v Slap Savice. To je bil za nas tak šok, da smo vsi obstali kot prikovani, turisti okoli nas pa so dogodek nepretrgoma fotografirali in nihče ni skočil, da bi rešil otroka. Na koncu je otrok sam izplaval.

Drugega dne smo šli v Vrata pod Triglavom. Tu je bilo polno, polno planincev in po planinskem običaju se mimoidoči med seboj pozdravljajo. Jaz sem takrat okoli tisočkrat spregovorila planinarski pozdrav »dober dan«.

Bili ste med utemeljitelji Društva Slovencev »Kredarica«. Kakšni so Vaši spomini?

Moji spomini so lepi. Našel me je gospod Mihevc (preko gospe učiteljice Silve Stakič), poklical me je po telefonu in vprašal, če hočem biti ena od utemeljiteljic Društva Slovencev. Odgovorila sem mu potrdilno. Čez nekaj časa se je zopet oglašil in me povabil na prvi sestanek, ki je bil v ulici Vuka Karadžića v »Šafariku«. Po dovoljenju SUP-a smo se konstituirali 25. februarja 1997. leta in dobili izkaznice Društva Slovencev.

Dvakrat sem bila članica Nadzornega odbora, enkrat pa članica Upravnega odbora. Prve dve-tri leta sem se zelo redno udeleževala sestankov, kasneje malo manj zaradi veliko obveznosti, ki jih imam. Vsi člani moje družine smo člani Društva.

Vedno se spominjam besed gospoda Cevca, ki je pravil, da si enkrat na mesec lahko vsak odvoji eno uro, da bi bil na sestanku. In kadar ne odidem me peče slaba vest a jaz delegiram svojega moža, da smo prisotni in obveščeni, kaj se dogaja na sestankih.

Kaj bi sporočili članom Društva »Kredarica«?

Članom bi sporočila, da negujejo svojo identiteto, kulturo, običaje, jezik, da potujejo in spoznajo prelepo Slovenijo, v vsakem letnem času in vsak kraj.

Pogovor vodila: **Marija Lovrić**

FRANC KOŠA - KLJUČAVNIČAR, POSLOVODJA V PODJETJU »HEROJ PINKI«

Med utemeljitelji Društva Slovencev iz Petrovaradina je tudi gospod Franc Koša.

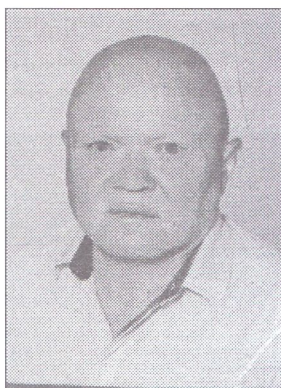
Bi mi prosim povedali nekaj o sebi?

Rojen sem v Lendavi 23. marca 1945. leta od matere Marije Koša in očeta Štefana. Oče mi je umrl, ko sem imel tri mesece. Mati se je drugič poročila in z njo sem 1952. leta prišel v Novi Sad in začel istega leta obiskovati 1. razred osnovne šole. Po materi imam polsestro in dva polbrata. Po osnovni šoli sem končal srednjo šolo ŠUP »Maršal Tito«, paralelno sem se učil poklic v Brodogradilišču Novi Sad. 1972. leta začnem delati v »Heroj Pinkiju«, kjer delam še danes kot poslovodja ključavničarjev in varilcev na vzdrževanju plovil.

Sem poročen z Ružico Aman in imava hčer Marijo in sina Josipa. Imava tri vnukinje in enega vnuka.

Vaše zveze s Slovenijo?

V Sloveniji imam teto in njenega moža, ki živita v dedovi hiši in njune otroke, ki danes večinoma delajo v Avstriji. Imam željo, da lahko potujem v Slovenijo kot nekoč, moji vnuki pa da naučijo slovenski jezik.

Kakšne težave ste imeli pri Vašem delu?

Krizna vojna leta so bila najtežja od 1991. leta naprej. Razpad države me je p o s e b n o prizadel, ker zaradi mesta rojstva nisem imel izpisek iz rojstne matične

knjige, niti osebne izkaznice, ki mi je iztekla. Odprtjem slovenskega veleposlaništva v Beogradu je rešen tudi ta problem.

Delo po terenu petnajst let je bil tudi težko, sedaj je malo lažje.

Bili ste med utemeljitelji Društva Slovencev »Kredarica«. Kakšni so Vaši spomini?

Stanujem blizu gospoda Alberta Kužnerja, pa tudi sva delala skupaj v podjetju »Heroj

Pinki«. Prišli so dva do trije prijatelji - Slovenci, ki so predlagali, da ustanovimo društvo, kakršnih je že precej v dijaspori. Jaz sem se s tem takoj strinjal, saj društvo ni politična stranka. Uveden sem pod redno številko 17. Na začetku nas je bilo malo, sestajali smo se v Slovaškem domu, družili se in imeli smo informacije o Sloveniji. Danes nas je mnogo, kar je meni posebno všeč, a naši sestanki so se spremenili, ker imamo veliko kulturnega programa, šolo materinega jezika, pevski zbor, časopis in še druge aktivnosti.

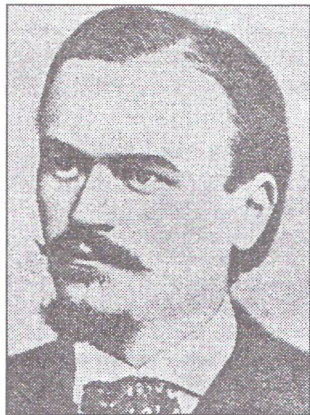
Kaj bi sporočili članom Društva »Kredarica«?

Članom Društva želim vse najboljše, da vztrajajo v našem delu; odnosi med državama se popravljajo pa so izgledi še boljši. Omasovljujemo se, ima veliko neslovencev naših prijateljev, kar me posebno veseli. Mi tu moramo živeti skupaj. Društvo je, kakor slišim zelo popularno v mestu.

Pogovor vodila: **Marija Lovrić**
Prevedla: **Angelca Arandjelović**

JOSIP JURČIČ (1844-1881)

Rodil se je na Muljavi pri Stični (Dolenjska), kot sin revnega kmeta. Po končani osnovni šoli je obiskoval gimnazijo v Ljubljani in se že v tem času seznanjal z domačo in tujo literaturo ter pisal

prve črtice in povesti. Po maturi je šel študirati na Dunaj, pa je moral študij zaradi pomanjkanja in slovstvenega dela opustiti. Leta 1868 je dobil

službo drugega urednika pri časopisu Slovenski narod, leta 1872 pa se je kot glavni urednik z listom vred preselil v Ljubljano. Tu je postal ob Levstiku osrednja oseba v slovenskem političnem in kulturnem življenju. Toda zaradi prena-

pornega dela in šibkega zdravja je mlad podlegel jetiki.

Pripovedniški dar je razvijal v mladem Jožetu že njegov ded na Muljavi s pripovedovanjem ljudskih pravljic in pripovedk. V gimnazijskih letih je rad prebiral angleškega romanopisca Walterja Scotta, močno pa je nanj vplival slovenski pisatelj Fran Levstik. Jurčič je postal najpomembnejši uresničevalec Levstikovega književnega programa. Spoznal je, da je treba slovenski narod buditi in voditi; to je uresničeval tako, da je z orisi slavne preteklosti podžgal v sodobnih borbenosti in željo po svobodi.

Jurčič je uvedel v slovensko slovstvo nove pripovedne oblike: pisal je črtice (Jesensko noč med slovenskimi polharji), pripovedke (Pripovedka o beli kači, Spomini na deda), povesti (Jurij Kozjak, Domen, Sosedov sin). Napisal je prvi slovenski roman Deseti brat; v kasnejših letih so še izšli romani Doktor Zober, Cvet in sad; Rokovnjači so njegovo zadnje delo, pri katerem mu je strgala smrt pero iz rok in bi ostalo delo nedokončano,

če ga ne bi uspešno nadaljeval in končal Janko Kersnik.

Največje Jurčičevo delo v dunajski dobi je prvi slovenski roman Deseti brat. Načrt zanj je napravil Jurčič že leta 1864, ko je kot osmošolec na gradu Kravjaku učil slovenščine graščakovo hčer Johanno Ottovo. V podobi Benjaminove Manice ji je postavil trajen spomenik, saj je v Desetem bratu upodobil prav to graščakovo družino, Johanno in svojo ljubezen do nje, grad Kravjak in Muljavo z okoljem, pokrajino in domače ljudstvo, zlasti pa njegove posebneže. Seveda je z delom izpolnil tudi točko Levstikovega programa, zgradbi romana pa se pozna vpliv Scottovih del.

Jurčič je v svojih delih pokazal, da je dober opazovalec življenja. Dobro je risal značaje, a v socialne probleme slovenskega kmeta se ni poglobljal. Predvsem ga je zanimalo slovensko narodnostno vprašanje.

Jurčičev jezik je lep, ljudski, poln rekov in pregovorov. - Bil je prvi slovenski velik pripovednik.

Priredila: **Angelca Arandjelović**

Josip Jurčič:

KAKO JE KRJAVELJ S HUDIČEM OPRAVIL

(Odlomek iz romana Deseti brat)

Krjavelj je star vaški posebnež, ki se preživlja z nabiranjem smole in z beračenjem. Med kmeti v Obrščakovih krčmi je vedno dobrodošel, saj jih razveseljuje s stokrat pogretnimi zgodbami iz svojih mladih dni. To pot beseda nanese na hudiča in njegove moči.

„Saj ga ni hudiča, kdo ga je pa videl?“, pravi krčmar in namežika drugim gostom, kakor bi hotel reči: zdaj ga imamo, poslušajte.

In res je bil Krjavelj naenkrat ves živ.

„O, to pa to! Hudir je pa, hudir.“ Rekši se stegne po mizi, pomakne klobuk nazaj in z glavo pritkovaje pravi: „Saj sem ga jaz presekal, o polnoči sem ga presekal, na dva kosa...“

„Povedi nam, kako je to bilo...“

„Takole: jaz stojim ob enajstih na barki za stražo pa...“

„Pred si pa rekel, da o polnoči,“ seže mu France v besedo.

Krjavelj se ni dal ni temu odgovoru ni smehu motiti, ampak je svojo trdil in dejal: »O enajstih je bilo, to še dobro vem. Sam se stal, megla je bila in tema kakor v rogu. Zeblo me je pa sabljo sem imel. Dremoten sem prihajal; zato sem začel jakaj po morju gledati.«

»Kako si po morju gledal, ko je bilo tema?«

»Naj bo tema, saj sem imel kresilo in gobo in drva, pa sem zakuril. Kar gori v jamboru nekaj

pravi: vrr, vrr, vrr! Jaz gledam, gledam, - ni bilo nič! Spret dremoten začnem prihajati. Le počenem tja na tla. Kar se barka tri pota zaguglje sem in tja. Jaz gledam, gledam, poslušam, - ni

bilo nič! Kar nekaj sem po morju pride po vodi in z nogami pravi: comp! comp! comp! Jaz gledam, gledam - kar vidim, da hudič gre! ...»

»Kako si pa vedel, da je hudič?« vpraša eden nejevernih poslušalcev.

»Kaj ne bi vedel! Ali ni imel rdečih hlač,

zelene kapice, kosmatih tačic in takih nohtov na prstih ko oni-le kavlj pri vagi?«

»Ali te je bilo kaj strah?« vpraša krčmar.

»Kako me bo strah, ko sem bridko sabljo v rokah držal? - No, potlej je tista pošast ali tisti peklenški škrat plezal gori ob barki prav na glas: Škreb! škreb! škreb! Kakor je na vrh prišel, pa se ti je iz oči v oči meni nasproti postavil. Sveta mamka božja sedem križev in težav - sem jaz dejal - pa sem zavzdignil bridko sabljo pa sem zamahnil pa sem čez glavo ubral in loputnil: lop! - pa sem ga presekal, samega hudiča sem presekal, na dva kosa!«

»Kako pa veš, da si ga presekal?« vpraša Francelj.

»Kaj ne bi vedel, saj je dvakrat padlo v morje; prvič je reko: štrbunk! v drugič pa se je slišalo štrbunk! Pa reci potlej, da ga nisem presekal, da ga nisem na dva kosa presekal.«

»To je res, da si ga! Na pij, ki si tako dobro delo storil,« pravi Matevžek.

Vem, da bi bil Krjavelj tisto popoldne še nekateri izmislek svoje modre in misleče glave sosedom povedal, ne samo, kako se žival po novem zdravi, ampak še druge izkušnje, postavim, kako je svojo mačko voziti učil, kako je ponočne tatove, ki so okrog njegove kočee lazili, za vselej odgnal, ko ne bi bil krčmar v tistem hipu zagledal, da dva mlada gospoda s puškama čez pleča gresta mimo hiše. Vedečni možje so se skozi okno stegnili. Krjavlju ni bilo mar gospode; ali kakor so ljudje trdili, da je neumen, domislil se je zdajci prav po pameti, da bo treba kmalu plačevati, denarja pa ni imel, ker je bil ravno za sol in za tobak dal polšest krajcarjev. Zagodrnjal je nekaj, da ima doma »molzavo kozo«, da mora torej iti mlestiti, ter se je tiho izmuznil iz izbe, da ni nihče prav vedel kdaj.

ANGINA PEKTORIS

Angina pectoris v prevodu pomeni bolečina v prsnem košu, a v vsakdanjem življenju se gre za bolečine, ki nastanejo zaradi obolenj arterij v srčni mišici. Zaradi zožanja ali zamašitve arterij, ki hranijo srčno mišico, pride do njene nezadostne prekravitve, kar se manifestira kot bolečina manjše ali večje intenzitete in to po fizičnem naporu, nerviranju, spremembi vremena ali celo v stanju mirovanja, odvisno od stadija bolezni.

Najpogostejši vzrok bolezni arterij srčne mišice (koronarnih arterij) je ateroskleroza in to celo v 90 % primerih. Ostali vzroki so zanemarljivi, ker jih je procentno manj, moramo pa povedati da so to lahko embolija (pogosteje pri mlajših), krčenje ali krč mišice v zidu arterije itd. Najpomembnejši klinični znak omenjene bolezni je bolečina v prsnem košu, ki lahko traja različno dolgo (zelo kratko v obliki zbadanja ali pa tudi več ur). V Vojvodini je število obolelih za koronarno boleznijo izjemno visoko in je skupaj z malignimi boleznimi najpogostejši vzrok smrti. Na samem začetku bolezni se bolečine za prsnim košem pojavljajo na neko provokacijo kot je na primer fizični napor, psihični stres (nerviranje), nenaden izhod iz toplega prostora na hladen - oster zrak, obilni obroki ali sprememba vremena. Kakor bolezen odmika - napreduje, vse slabše provokacije so potrebne, da bi se izzval napad. Bolniki zelo različno opisujejo anginozno tegobo a se vglavem vsi strinjajo, da so le te močne in neprijetne. Bolečine manjše intenzitete ali celo komaj prepoznavne tegobe imajo lahko diabetiki zaradi poškodbe živčevja (dijabetične neuropazije). Bolečine so običajno za prsnim košem v obliki pečenja, stiskanja, pritiska, zbadanja in se dalje širijo v roke, pogosteje v levo, pleča, vrat in čeljust. Zelo pogosto je istočasno prisotno dušenje ali »plitko dihanje«. V primeru, ko se take neprijetnosti pojavijo na provokacijo oz. po fizičnem naporu, prenehajo pa, ko se oddihne in vzame Nitroglicerina lingveta pod jezik, rečemo temu stabilna forma angine pectoris, ki se lahko ublaži tako, da se izogibamo provokacijskim faktorjem. Zahteva pa raziskavo oziroma primerno diagnostiko (kardiološki pregled, EKG, ehokardiografijo, obremenitev s fizičnim naporom in eventualno koronarografijo) zaradi pridobitve vpogleda v težo bolezni in pravičnega zdravljenja. Težji, s tem pa tudi nevarnejši stadij ali oblika bolezni je, ko se opisane tegobe javijo v stanju mirovanja (tipično ponoči ali zgodaj zjutraj budijo iz spanja) in taka vrsta je zvonec za nevarnost oz. nujno diagnostiko in zdravljenje (najpogostejše širjenje arterij ti. balon-dilatacijo z ali brez stenta ali bajpas operacija srca).

Vsak napad bolečine ali angine pectoris, še posebej v stanju mirovanja, predstavlja nevarnost za pojav akutnega infarkta miokarda. Ko se zamaši koronarna arterija, pride do prekinitve dotoka kisika do srčne mišice, ki zaradi tega odmre. To je najtežji stadij koronarne bolezni in to je infarkt miokarda. Simptomi so si podobni z napadom angine pectoris smo bolj dolgotrajni so, močnejši, spremlja jih mrzlo (mrtaško) potenje (redko toplo), strah, vznemirjenost, moteno dihanje, včasih slabost in bruhanje, udarjanjem srca ali srčna aritmija. Mirovanje, jemanje Nitroglicerina ali sprememba lega telesa ne pomagajo in je potrebno poiskati čimprej pomoč zdravnika in to po možnosti rešilca, da bi bolnik čimprej prispel do najbližje specializirane ustanove, ker so večje možnosti, da se infarkt ublaži in prepreči večje komplikacije v najzgodnejši fazi, znotraj nekaj ur (trombioza-otopitev tromba z zdravili, preprečevanje fatalnih komplikacij). Prostor zdravljenja bolnika z akutnim infarktom miokarda je v prvih dneh v kardiološki intenzivni enoti ali v kardiološki šok-sobi.

Treba je povedati nekaj o rizičnih faktorjih za nastajanje ateroskleroze in koronarne ateroskleroze. Najpomembnejši rizičnofaktorji za aterosklerozo so povišane maščobe v krvi, sladkorna bolezen, povišan krvni pritisk, podedovanje (genetika), življenska doba, gojaznost, nezadostno gibanje, kajenje (rizik 2-3 krat večji kot pri nekadičih), spol (moški pogostejše v vsaki dobi, žene po menopavzi), pogosti psihični stresi itd. Poleg zdravljenja in izogibanja naštetih rizičnih faktorjev, obstaja možnost zdravljenja koronarnih bolezni z medikamenti, predvsem v stabilni fazi z zdravili, ki širijo ožilje z različnimi mehanizmi in obvezno pod nadzorom zdravnika. Ti bolniki morajo imeti vedno pri roki Nitroglicerina lgv. V primeru bolečine ga morajo vzeti in morajo takoj ležati in na ta način skušati preprečiti daljše poslabšanje. Če bolezen napreduje (kar je zelo pogosto) je potrebna ena od vnaprej omenjenih intervencij, agresivna metoda zdravljenja. Potrebno je povedati tudi to, da obstajajo primeri, ko se bolezen po infarktu stabilizira. Se pravi, da se ne konča vsak infarkt z operacijo. Kot v večini drugih bolezni velja pravilo, da je najlažje in najbolj koristno preprečiti, odlagati ali upočasniti razvoj bolezni s pravilnim načinom življenja in prehrane ali pravočasnim zdravljenjem rizičnih faktorjev.

Prof. dr. Marija Vindiš-Ješić
Internist-kardiolog
Prevedla: Danijela Janković

PRAZNOVALI SMO DAN SAMOSTOJNOSTI SLOVENIJE

Veleposlaništvo Republike Slovenije iz Beograda, je povabilo vodstvo Društva »Kredarica« da se udeležimo praznovanju dneva samostojnosti.

Slovesni koktel je organiziran v prostorih veleposlaništva za 18.12.2004. leta ob 12. uri.

Naši domačini so bili zelo prisrčni in gostoljubni. Povabljeni so bili predstavniki vseh slovenskih društev iz Srbije in Črne gore. Poleg njih je bilo navzoče tudi število slovenskih gospodarstvenikov in drugih poslovnih ljudi.

Prireditve se je pričela z našo himno v izvedbi zbora Zrenjaninskega društva »Planika«. Goste je pozdravil veleposlanik gospod **Borut Šuklje**. Čestital nam je praznik in zaželel, da vsi skupaj nadaljujemo v sodelovanju in ohranjanju slovenskega jezika, kulture, kajti v veliko so slovenska društva zaslužna, da slovenski jezik in običaji še vedno obstajajo na tukajšnjih prostorih.

Po končanem programu smo imeli prijetne pogovore z znanci, prijatelji in člani ambasade, posebej pa z velikim prijateljem našega društva gospodom **Jozefom Dajčmanom**.

Rajko Marić, dipl. prav.
predsednik
Izvršnega odbora

Poletna šola v Mariboru

PRVIČ V SLOVENIJI

Jaz sem Dunja Kersnik iz Novega Sada. Imam 16 let in sem končala prvi razred gimnazije. Skupaj z Jano Mirkac, tudi članico našega Društva Slovencev

Naši učenki: Jana Mirkac in Dunja Kersnik
(tretja in peta z leve)

»Kredarica«, sem bila udeleženka Poletne šole v Mariboru od 28.VII. do 09.VIII. 2003. leta. Ko sem

prišla v Slovenijo, sem bila zelo srečna. Prišla sem v internat »Dijaški dom« v Mariboru. V sobi sem bila s prijateljico iz Novega Sada. Ko sem prišla, sem videla, da bom spoznala veliko prijateljev. Tako je tudi bilo. Spoznala sem prijatelje iz različnih držav: Makedonije, Švice, Italije, Slovenije, Hrvaške... Vsi smo govorili slovensko, ali pa angleško, nemško, srbsko,...

V domu mi je bilo všeč, ker tako bolje spoznam druge udeležence poletne šole. Vsako jutro gremo skupaj na zajtrk ob 8.00. Potem, ob 9.00. gremo v šolo. V šoli smo razdeljeni v majhne skupine. Ob 10.30 se začne odmor in traja do 11.00. Ko končamo s šolo ob 12.30., gremo na kosilo. Ob 14.00. gremo na bazen ali pa izlet. Na bazenu mi je bilo zelo všeč, ker se kopamo, igramo vaterpolo, plavamo... Ko pridemo v dom, gremo na večerjo, ki je dobra. Po večerji lahko igramo tenis, košarko, poslušamo glasbo in do 22.00 smo lahko zunaj. Po tej uri moramo iti spat.

Vsak dan smo šli na izlet in enkrat na teden je celodnevni izlet. Ko je bil celodnevni izlet smo šli v Ptuj,

Rogatec, Rogaška Slatina in na Pohorje.

Ptuj je najstarejše dokumentarno mesto na Slovenskem. Ime so mu dali že Rimljani. Leži na trgovski poti. Danes je mesto predvsem kulturno, šolsko in industrijsko središče. V mestu si lahko ogledamo ptujski grad. V njem je sedaj Pokrajinski muzej. V bližini mesta je akumulacijsko jezero, primerno za ribolov, jadrane in veslanje.

Rogatec je verjetno dobilo ime po bližnji Rogaški gori. V mestu je tudi muzej v naravi, kjer je prikazan primer subpanonske kmetije.

Rogaška Slatina je ena najmlajših slovenskih mest in eden najstarejših turističnih krajev. V bližini mesta je znana slovenska steklarna, v kateri izdelujejo kozarce, vrče, posode,...

Pohorje je gotovo eno najbolj ohranjenih naravnih območij Slovenije in tudi srednje Evrope. Glavni hidrološki pojav na Pohorje so edinstvena barja z jezeri, ki so življenski prostor redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Poseben čar Pohorja so prostrani gozdovi. V preteklosti je bila bukev kraljica Pohorja. Ponekod sama, druge pa skupaj z jelko in smreko je prekrivala pohorska pobočja. Pohorje je turistično središče v neposredni bližini mesta Maribor.

Moram priznati, da sem bila zelo navdušena z organizacijo celotnega bivanja v Mariboru. To je bilo prvič, da sem bila v Sloveniji in to zahvaljujoč moji profesoric slovenskega jezika Silvi Stakić, moji družini in g. Dragici Motik, ki me je prelepo sprejela.

Dunja Kersnik

ZIMSKÉ POČITNICE NA RAJCU

Planinarji iz Planinarsko-smučarskega društva »Železničar« iz Novega Sada, so v januarju bivali sedem dni na planini Rajc. Med njimi sem bila tudi jaz, kot članica društva.

Namesto nekdanjega smučanja na Bledu (Zatrnik), Bohinju, Kranjski gori in ostalih smučarskih centrih, se sedaj ukvarjam s planinarjenjem. Bila sem na mnogo planin a mi je ena najlepših Rajac (848m), ki se nahaja nedaleč od Beograda. Zaradi lahkega prihoda, bližine in naravnih lepot, sem redni obiskovalec na planini že osem let. Sam naziv ima v sebi samostalni R AJ, ki dokazuje, da je na tej planini lepo kot na raju. Na 740m nadmorske višine, v dišečem borovem gozdu se nahajata dva objekta, kjer lahko preživite nepozabne trenutke. Prvi objekt je: »Duško Jovanović« - to je dom planinarskega društva »Pobeda« iz Beograda, kjer bivamo mi. Drugi dom pa se imenuje »Ponitar« - poštanske štedionice iz Beograda. V njihovi bližini se nahajajo trije novi luksuzni objekti, ki so last elektrarne »Kolubara« iz Lazarevca in tu lahko prav tako bivate po ugodnih cenah.

Vsak dan našega bivanja na Rajcu je vestno sprogramiran in poln lepih dogajanj. Skratka, naš vodič Andrija Aleksić iz Beogradske »Pobede« je velik ljubitelj in poznavalec Rajca in

se trudi, da nam je vsaka steza dinamična in zanimiva.

Vremenski pogoji nam narekujejo, koliko kilometrov bomo ta dan prešli. Ker je bila v tist

megla, smo se spuščali na široke poti, da se ne bi izgubili.

Najlepše steze so: »Rajska steza« z obiskom

logarjeve koč, izvir »Čanak«, pot do Vijuljka, Dobrih voda, Suvoborja in območja ob reki Dičine-Donje Banjane.

Planinarjenje na tej planini ni dolgočasno, tudi če ste na njej že osmič, kajti v teh dobro znanih pejzažih moje oko vedno najde nekaj novega v čemer uživam.

Včasih ni snega ampak pada tečen in naporen dež in takrat cepljamo po blatu. Ampak tudi to ima svoj čar, kajti po naporu, utrujenosti in ko smo totalno mokri, odidemo v Rajkov dom kjer nas čaka topla »šumadijski čaj« in ukusna jed.

Ne odhajamo vsako leto na Rajc samo zaradi sprehajanja, pač pa družjenja z Beograščani, Smederevci in Mitrovčani in ostalimi.

Po končani večerji se začenja pesem, pogovori in obvezno igranje »remia«. En teden je hitro za nami in se vračamo v Novi Sad s prehojenih 100 km in več in 2000 m višinske razlike, veliko novih poznanstev, polni nahrbtniki ekološkega sira in kajmaka. Zadovoljni in srečni smo, da smo imeli letos snega tako, da je bila lepota narave še bolj razkošna.

Vabim vse ljubitelje narave naj se nam priključijo in za skromen denar preživijo nepozabne trenutke na Rajcu in drugih planinah.

Ljubica Palić-Pajek

Prevedla: **Danijela Janković**

Š e g e i n n a v a d e S l o v e n c e v

Pust je prastar praznik, poznajo ga mnoga ljudstva sveta. V davni dobi je bil to praznik, ki je imel namen počastiti prednike in izprostiti dobro letino.

To je čas obredov, ki naj bi iz dežele prepodili zle zimske duhove in »očistili« zemljo temnih demonskih sil ter priklicali v deželo toplo pomlad. Hrupni obhodi pošastnih mask so v davnih dneh imeli namen prestrašiti demonska bitja, ki so povzročala zimske viharje in mraz in istočasno buditi prijazna božanstva, ki so prinašala pomlad.

Pustne jedi

Pust je bil v naših krajih praznik, ki je predpisoval obredne jedi, saj so na pomladno rodovitnostjo zemlje naši dedje poskušali vplivati tudi s hrano.

Že v četrtek pred pustom (ob »malem pustu« ali na »debeli četrtek«) je na mizo prišla predpisana obredna jed - prekajena spodnja čeljust ali svinjski rillec in ričetu. O tem govori tudi pregovor: »Danes je ta mal pust, se kuha čeljust.«

Na »suhi župi«, vodi, v kateri se je kuhala čeljust, so zakuhali kašo in zraven jedli še krompir in zeljnatu solato. Spekli so tudi potico - »štulo« iz kvašenega testa, nadevano s kuhano kašo, pomešano s suhim mesom. Še imenitnejši je bil jedilnik na pustno nedeljo. Ta dan so se na vseh mizah svetili flancati in orehova potica.

Na pustni terek so gospodinje pekle bobe - krofe (recept za krofe je na st. 8). Krofi so bili tako obvezna jed v vsaki hiši, da pregovor celo grozi gospodarju: »V hiši, kjer se na pustne dni ne cvrejo krofi, se poleti ne bo sušilo seno.« Narediti krofe ni enostavno, saj morajo imeti lepe »krence« (vence); če jih ni, je to sramota za gospodinjjo, predvsem pa stara vraža grozi, da ob slabo spečenih krofih na pustni terek jeseni repa ne bo debela!

Mnogo starejša obredna jed kot krofi pa je ocvirkova potica in špehovka. Na pustni terek so vaške gospodinje vedno teknovala med seboj, katera bo imela boljše špehovko. Čim bolj mastna je bila špehovka, tem boljši je bil gnoj, ki so ga kmetje na ta dan obvezno zvozili iz hleva. V nekaterih krajih naše dežele so na pustni terek obredna jed žlikrofi, narejeni iz ajdove ali bele moke.

Predpisane praznične jedi so se seveda v različnih krajih razlikovale, vendar je povsod veljalo, da je pust

Pust

praznik, ko se je treba najesti, pa četudi je bila prej revščina pri hiši. Jedilnik, ki smo ga opisali, je bil namreč za mnoge naše prednike tako razkošje, da so morali potem vse leto zategniti pas. To nam potrjuje pregovor: **Kdor se na pust do sitega naje, bo vse leto gladoval.**

Tudi današnji pust je ohranil vrsto starih prvin, med njimi odsev v čaščenju rajnih, ki naj bi jih našemljeni ljudje poosebljali. Tudi v obilni prehrani ob pustu je skrito staro obredje, ko je ta vesel praznik prihoda pomladi po starem koledarju sovpadal s praznovanjem Novega leta. Cela vrsta vraž namreč zapoveduje, da se je ob pustu treba dobro najesti. Na mizi ne smejo manjkati mastne jedi, predvsem tolsta pečenka in krapi. Obilna pustna pojedina bo prinesla bogato letino; drevje bo dobro rodilo, kokoši bodo pridno nesle in dekleta bodo našla ženina. Tisti pa, ki se za pusta ne naje do sitega, bo vse leto lačen, ali pa se mu bo godilo tako kot šaljivcu v stari koroški narodni pesmi:

**Hopsala, tralala, pustna nedelja,
Lan sem bil krofov sit, letos pa zelja...**

Pustni ples je bil nekdaj poln čarodejnih prvin. Stara vera trdi, da čim više bodo pri pustnem plesu skakali plesalci, tem više bo v tistem letu zrasel lan in čim više bodo frfotala krila plesalk, tem debelejša bo repa.

Še nekaj starih vraž o pustu iz različnih krajev naše dežele

»Da bo debela repa in korenje, mora biti na pustni večer norenje«, pravi gorenjski pregovor.

Na pustni terek pometi hišo, smeti pa vrzi na razpotja, da ne bo bolh pri hiši!

Ta dan ne dajaj kokošim nič zobati, da ne bodo potem vse leto požrešne!

Koruzo, ki si jo pustil za seme, robkaj na pustni terek! Če jo robkaš pred sončnim vzhodom, bo imela na njivi mir pred jazbece.

Na pustni terek ob polnoči so zvonovi oznanjali konec veselja in pustnih norčij. Začela se je pepelnica sredi in z njo štiridesetdnevni strogi post, ki je bilo treba »pustiti« ne le meso, ampak tudi večino drugih jedi. Beseda »pust« je verjetno nastala iz »mesopusta«.

Rajanje pustnih mask na Ptuj

Ob koncu februarja v vaseh okoli Ptuja na kurentovanju nosijo obleke iz ovčjih kožuhov in zelo groteskne maske. To so starodavni plesni obredi, s katerimi izganjajo zimo. Maske so pobarvane, imajo dolge nos in jezik ter zobe iz belega fižola, na glavi pa perje in rogove.

Skupine štirih ali petih moških ob bučnem donenju na pasove pritrjenih kravih zvoncev plešejo od hiše do hiše. Vsak nosi palico, ježevko, na koncu katere je pritrjena ježeva koža. Možno je, da gre tu za spomin na pohode »bičarjev« (menihi, ki se samokaznujejo) ali pa za neke vrste cepcev, s katerimi preganjajo zle duhove. K vsaki skupini spada še posebna maska, ki prstavlja hudiča. Ta nosi vile in je pokrit z ribiško mrežo, kar naj bi predstavljalo, da je - vsaj začasno - ujet. Tem moškim se pridružijo še orači, ki prav tako nosijo maske in imajo s seboj majhen plug. To leseno orodje nosijo po vrtovih in dvoriščih. Povsod, kjer se ustavijo, se eden od oračev pretvarja, da vleče brazdo, medtem pa drugi razsipava pesek, kot da bi sejal po polju. To je eden najlepših narodnih običajev, ki jih še lahko vidimo v današnji Evropi.

Pripravila: **Angelca Arandjelović in
Desa Poslon**

RAZSTAVA SKIC GLEDALIŠKIH KOSTUMOV STANISLAVE JATIĆ

Gledališki muzej Vojvodine je 23.XII.2003 priredil razstavo skic gledaliških kostumov akademskega slikarja

arhivsko gradivo 44 let dela je sedaj shranjeno v gledališkemu muzeju Vojvodine. Stana Jatić je za svoje delo prejela številna

- kostumografa Stane Jatić v Srpskem narodnem gledališču v Novem Sadu. Stana Jatić je kreirala kostime za opere, drame in balet od 1952. leta do 1970. v rednem angažmanu in do 1996. leta kot gost SNP-a. Realizirano je bilo preko 300 ustvaritev. Vse načrte skic kostumov in vse zbrano

priznanja in nagrade, med katerimi so najznačilnejše: 1971. leta oktoberska nagrada mesta Novega Sada za Kostimografsko ustvaritev opere "Djakonda", 1981 leta iskra kulture, Kulturno prosvetne z a j e d n i c e Vojvodine in n a g r a d a Oslobodjenja

Vojvodine za 1983. leto plaketa, diploma in denarna nagrada.

Gospa "Stana" Stanislava Jatić je rojena 1919. leta v Ljubljani in je sedaj članica Društva Slovencev "Kredarica". Ponosni smo na našo članico.

NASTOP SLOVAŠKEGA PEVSKEGA ZBORA »JOŽEF ŠAFARIK«

Pred sedmimi leti je ustanovljeno naše Društvo (25. februarja 1997.). Sedemletnica ni tako zvočen jubilej ampak se ga spominjamo, ker smo takrat začeli našo aktivnost v prostorih slovaškega

društva »Jožef Šafarik« v ulici Vuka Karadžića št.2 in tam smo se sestajali do konca leta 2000. Naši domačini so bili zelo prijazni in to jim ne bomo nikoli pozabili.

Zato jih vedno povabimo na naša

pomembnejša srečanja in tokrat smo 9. januarja 2004. leta povabili njihov zbor v »Radnički dom«. Zvedeli smo da njihov zbor trenutno šteje 26 članov in sicer 16 pevk ter 10 pevcev. Skupaj pojejo že več kot 10 let. Imajo dva voditelja in dirigenta: gospo **Ano Crveni** in gospoda **Janka Zorjana**. Zapeli so nam tri pesmi: »Hej bistri aimah«, »Vinko-Vinko« in »S l o v e n s k a pešem«. Tudi zelo lepo in atrak-

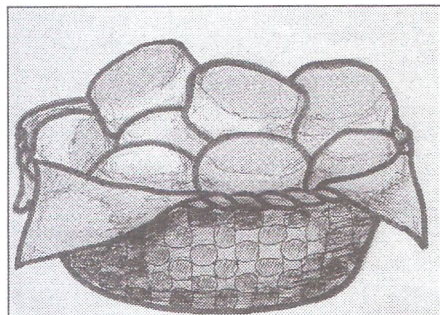
tivno so uniformirani, pobrali so pristrčen aplavz od naše slovenske publike.

Po končanem nastopu smo jih povabili in ugostili v restoranu »Forum« in tam smo se družili še skoraj dve uri.

O B V E S T I L O

Obveščamo člane Društva Slovencev "Kredarica", da zahtevek za vizo ne bodo več oddajali na konzularnem dnevu prvo sredo v mesecu, pač pa bo potrebno vso dokumentacijo (potni list, fotografijo, garantno pismo, denar in izpolnjen obrazec) oddati v ponedeljek pred prvo sredo, ko nas obišče gospod Jožef Dajčman iz Konzulata v Beogradu.

RECEPTI SLOVENSKE KUHNJE

BOBI - KROFI

Potrebujemo;

1 kg moke, 10 dkg sladkorja, 6 dcl mleka, 6 dkg kvasa, 4 žlice smetane, 4 rumenjake, sol, olje za cvrtje in sladkor za posipanje.

Priprava:

Moko presejemo, da je testo bolj rahlo. V mlačnem mleku stepemo rumenjake, dodamo sladkor, sol in smetano, nazadnje kvasni nastavek. Stepemo mehko testo in ga pustimo vzhajati. Debelo ga razvaljamo, pokrijemo in pustimo ponovno vzhajati.

Medtem segrejemo olje (3 prste visoko v posodi). Ko bob vložimo v olje, obrnemo zgornjo vzhajano plast navzdol in posodo pokrijemo s pokrovko. Ko zarumeni, ga obrnemo in zapečemo do konca. Posode ne pokrijemo.

Bilten »Kredarica«. Izhaja tromesečno. Uredniški odbor: Zlata Radisavljević, urednica, Marija Lovrić, Rajko Marić, Angela Arandjelović in Albert Kužner, člani. Lektorica: Danijela Janković. Priprava tiska: Ljubomir Rakić. Tisk: SZR »MIVA« Veternik. Tiraž: 250 izvodov. Izvod brezplačen. Naslov uredništva: Društvo Slovencev »Kredarica«, 21000 Novi Sad, Futoška 12. Telefon: 548-458. WWW.KREDARICA.S5.COM. Rešenjem Pokrajinskog sekretarijata za informisanje broj 105-651-00104/2002-01 od 19. novembra 2002. godine, Bilten »Kredarica« je upisan u Registar sredstava javnog informisanja.